УДК 512.64

В.М.Петричкович

ПРО РОЗКЛАДНІСТЬ МАТРИЧНИХ МНОГОЧЛЕНІВ У ДОБУТОК УНІТАЛЬНИХ МНОЖНИКІВ

Нехай $\mathbf{P}$ – поле, $\mathbf{P}_n$ і $\mathbf{P}_n[x]$ – кільця $n\times n$ – матриць відповідно над $\mathbf{P}$ і $\mathbf{P}[x]$. Через $d_k^A(x)$ будемо позначати найбільший спільний дільник мінорів k – го порядку, $\mu_k^A(x)$ – k-ий інваріантний множник, $D^A(x)$ – канонічну діагональну форму (к.д.ф.) матриці $A(x) \in \mathbf{P}_n[x]$, тобто

$$D^A(x) = diag(\mu_1^A(x), \ldots, \mu_n^A(x)), \ \mu_i^A | \mu_{i+1}^A, \ i = 1, \ldots, n,$$

$U(x), V(x) \in GL_n(\mathbf{P}[x])$. Нагадаємо, що матричний многочлен (многочленна матриця)

$$A(x) = \sum_{i=0}^{m} A_i x^i, \ A_i \in P_n, \ i = 0, 1, \ldots, m,$$

називається ругулярним (регулярною), якщо A_m – неособлива та унітальним (унітальною), якщо $A_m = I$ – одинична матриця.

Задача про розкладність матричного многочлена $A(x)$ на множники, тобто зображення його у вигляді добутку

$$A(x) = B_1(x) \ldots B_q(x), \tag{1}$$

унітальних множників $B_i(x)$, $i = 1, \ldots, q$, розв'язана в окремих випадках. Так, у випадку $\mathbf{P} = \mathbf{C}$ встановлено критерій зображення $A(x)$ у вигляді (1) у роботі [1], коли $(detB_i(x), detB_j(x)) = 1$, у [2], коли $((detB_i(x), detB_j(x)), d_{n-1}^A(x)) = 1$, $i, j = 1, \ldots, q$, $i \neq j$, і у [3], коли $\prod_{i=1}^{q} D^{B_i}(x) = D^A(x)$. Виділені також окремі класи матричних многочленів, які розкладаються на лінійні унітальні множники: простої структури [4,5]; кратності характеристичних коренів яких не більші двох [6].

В цій статті наведені умови розкладності матричних многочленів у добуток довільного числа унітальних множників, якими охоплюються ширші від вищенаведених типи розкладів. При цьому розглянуто подільність добутку матриць на матрицю та запропоновано досить простий спосіб регуляризації матричних многочленів.

1. Про подільність добутку матриць

Нехай $B(x), C(x), H(x) \in \mathbf{P}_n[x]$ неособливі матриці. Нехай, далі, $H(x)$ є лівим дільником добутку матриць $B(x)$ і $C(x)$, тобто

$$B(x)C(x) = H(x)F(x). \tag{2}$$

Виникає запитання, за яких умов $H(x)$ є лівим дільником матриці $B(x)$, тобто $B(x) = H(x)K(x)$ – ?

Необхідною умовою для цього є те, що $D^H(x)|D^B(x)$ [7]. Нехай, далі, для матриць $A(x) = B(x)C(x)$, $B(x)$ і $H(x)$ існують такі матриці $U \in GL_n(\mathbf{P})$ і $V_A(x), V_B(x) \in GL_n(\mathbf{P}[x])$, що

$$T^A(x) = UA(x)V_A(x) = triang_S(\mu_1^A(x), \ldots, \mu_n^A(x)) =$$

$$= \left\| \begin{matrix} \mu_1^A(x) & 0 & \ldots & 0 \\ a_{21}(x) & \mu_2^A(x) & \ldots & 0 \\ \cdot & \cdot & \cdot & \cdot \\ a_{n1}(x) & a_{n2}(x) & \ldots & \mu_n^A(x) \end{matrix} \right\|, \tag{3}$$

де $deg\, a_{ij} < deg\, \mu_i^A$, якщо $deg\, \mu_i^A > 0$ і $a_{ij}(x) \equiv 0$, якщо $deg\, \mu_i^A = 0$, $i, j = 1, \ldots, i > j$ [8], і

$$T^B(x) = UB(x)V_B(x) = triang_s(\mu_1^B(x), \ldots, \mu_n^B(x)),$$

$$T^H(x) = UH(x)V_H(x) = triang_s(\mu_1^H(x), \ldots, \mu_n^H(x)) \tag{4}$$

такого ж трикутного вигляду (3). Тоді із рівності (2) одержуємо

$$UA(x)V_A(x) = UB(x)V_B(x)V_B^{-1}(x)C(x)V_A(x) = UH(x)V_H(x)V_H^{-1}(x)F(x)V_A(x),$$

або

$$T^A(x) = T^B(x)C_1(x) = T^H(x)F_1(x), \tag{5}$$

де

$$C_1(x) = V_B^{-1}(x)C(x)V_A(x) = triang(\phi_1(x), \ \dots, \ \phi_n(x)),$$

$$F_1(x) = V_H^{-1}(x)F(x)V_A(x) = triang(\varphi_1(x), \ \dots, \ \varphi_n(x))$$

нижні трикутні матриці відповідно з елементами $\phi_i(x)$ і $\varphi_i(x)$, $i = 1, \dots, n$ на головних діагоналях.

Лема 1. Нехай $H(x)|B(x)C(x)$ і $D^H(x)|D^B(x)$. Якщо матриця $C_1(x)$ із співвідношення (5) еквівалентна матриці $\Phi(x) = diag(\phi_1(x), \dots$ $\dots, \phi_n(x))$ і

$$\left(\frac{\mu_n^H(x)}{\mu_i^H(x)}, \ \phi_i(x)\right) = 1, \quad i = 1, \dots, n-1, \tag{6}$$

то $H(x)|B(x)$.

Доведення. Із результатів [9] випливає, що для $C_1(x)$ існують нижні унітрикутні матриці $S(x)$ і $W(x)$ такі, що $S(x)C_1(x)W(x) = \Phi(x)$. Тому із (5) одержуємо

$$T^B(x)S^{-1}(x)S(x)C_1(x)W(x) = T^H(x)F_1(x)W(x), \tag{7}$$

або

$$T_1^B(x)\Phi(x) = T^H(x)F_2(x), \tag{8}$$

де $F_2(x) = F_1(x)W(x) = triang(\varphi_1(x), \ \dots, \ \varphi_n(x))$. Із співвідношення (8), за умови (6), неважко одержати, що $\Phi(x)$ є правим дільником $F_2(x)$, тобто $F_2(x) = F_3(x)\Phi(x)$. Тому із (8) маємо

$$T_1^B(x) = T^H(x)F_3(x). \tag{9}$$

Враховуючи співвідношення (3), (4) і (7) між матрицями $T_1^B(x)$ і $B(x)$, $T^H(x)$ і $H(x)$ із (9) одержимо, що $H(x)|B(x)$, тобто $B(x) = H(x)G(x)$. Лема доведена.

Наслідок 1. Нехай $H(x)|B(x)C(x)$ і $D^H(x)|D^Bx)$. Якщо виконується принаймні одна із двох умов

а) $D^B(x)D^C(x) = D^{BC}(x)$,

б) $\left(\frac{\mu_n^B(x)}{\mu_i^B(x)}, \psi_i(x) \right) = 1, \ i = 1, \ \dots, \ n-1$

і $\left(\frac{\mu_n^H(x)}{\mu_i^H(x)}, \psi_i(x) \right) = 1, \ i = 1, \ \dots, \ n-1$, то $H(x)|B(x)$.

Лема 2. Нехай $H(x)|B(x)C(x)$ і $D^H(x)|D^B(x)$. Якщо

$$\left(\frac{\mu_i^B(x)}{\mu_j^B(x)}, (\psi_i(x), \psi_j(x)) \right) = 1, \ i,j = 1, \ \dots, \ n, \ i > j$$

і

$$\left(\frac{\mu_n^H(x)}{\mu_i^H(x)}, \psi_i(x) \right) = 1, \ i = 1, \ \dots, \ n-1,$$

то $H(x)|B(x)$.

Доведення цієї леми випливає з леми 1 і теореми 1 із [13].

Наслідок 2. Нехай $H(x)|B(x)C(x)$. Якщо виконується хоч би одна із умов

1. $(\det B(x), \det C(x)) = 1$,
2. $(\det H(x), \det C(x)) = 1$,
3. $((\det B(x), \det C(x)), d_{n-1}^{BC}(x)) = 1$,
4. $((\det H(x), \det C(x)), d_{n-1}^{BC}(x)) = 1$,

то $H(x)|B(x)$.

Доведення. Із того, що $H(x)|B(x)C(x)$ за умов 1,2 випливає, що $D^H(x)|D^B(x)$, а за умов 3,4 – $\mu_i^H|\mu_i^B$ для всіх $i=1, \dots, n-1$, а далі застосовуємо наслідок 1.

Лема 3. Нехай $H(x)|B(x)C(x)$ і $D^H(x)|D^B(x)$. Якщо $F_1(x)$ із співвідношення (5) еквівалентна матриці $\Phi(x) = \operatorname{diag}(\varphi_1(x), \dots, \varphi_n(x))$ і $D^B(x)D^C(x) = D^{BC}(x)$, то $H(x)|B(x)$.

Доведення цієї леми аналогічне доведенню леми 1.

Наслідок 3. Нехай $H(x)|B(x)C(x)$ і $D^H(x)|D^B(x)$. Якщо

$$\left(\frac{\mu_n^B(x)}{\mu_i^B(x)},\ \varphi_i(x)\right) = 1,\quad i = 1, \ldots, n-1$$

і $F_1(x)$ еквівалентна $\Phi(x)$, то $B(x) \mid B(x)$.

2. Регуляризація матричних многочленів

Будемо говорити, що матричний многочлен $A(x) = \sum_{i=0}^{m} A_i x^i$, $A_i \in \mathbf{P}_n$, $i = 0, 1, \ldots, m$ регуляризується справа, якщо існує матриця $V(x) \in GL_n(\mathbf{P}[x])$ така, що $A(x)V(x) = \sum_{i=0}^{s} B_i x^i$ - регулярний, зокрема унітальний матричний многочлен. Відомі різні способи регуляризації матричних многочленів залежно від їхнього вигляду [10, 8] та основного поля [13, 11, 12]. Вкажемо досить простий спосіб регуляризації матричних многочленів, який використовуватиметься у наступних параграфах.

Матриця $A(x) \in \mathbf{P}_n[x]$, $\det A(x) \neq 0$ у випадку нескінченного поля $\mathbf{P}$ півскалярними еквівалентними перетвореннями зводиться до спеціального трикутного вигляду $T(x)$ (3). Якщо ж $\mathbf{P}$ - скінченне, то у роботі [8] наведені умови, за яких таке зведення матриці $A(x)$ можливе. Очевидно, якщо трикутна форма $T^A(x) = UA(x)V(x)$, $U \in GL_n[\mathbf{P}]$, $V(x) \in GL_n(\mathbf{P}[x])$, регуляризується справа, то і $A(x)$ регуляризується і навпаки.

Нехай $T(x) = triang_s(\mu_1(x), \ldots, \mu_n(x))$ - нижня трикутна матриця вигляду (3), $\deg \mu_i = m_i$, $i = 1, \ldots, n$. Оскільки $\mu_i \mid \mu_{i+1}$, $i = 1, \ldots, n-1$, то $m_1 \leq m_2 \leq \ldots \leq m_n$. Запишемо $T(x)$ у вигляді матричного многочлена $T(x) = T_0 + \sum_{i=1}^{n} \sum_{j=m_{i-1}+1}^{m_i} T_j x^j$, при цьому покладаємо $m_0 = 0$. Зауважимо, що деякі суми можуть дорівнювати нулю, тобто при $m_k = m_{k-1}$ $\sum_{j=m_{k-1}+1}^{m_k} T_j x^j = 0$. Тепер неважко бачити, що у кожній матриці $T_{m_k+1}, T_{m_k+2}, \ldots, T_{m_{k+1}}$, $k = 1, \ldots, n-1$ перші k рядки є нульовими. Надалі через $T_r^{(n-k)}$ позначатимемо $(n-k)\times n$-матрицю, одержану із матриці T_r, викресленням її k перших рядків.

Нехай $\sum_{i=1}^{n} m_i = sn$. Запишемо матрицю M_T, яка відповідає многочлену $T(x)$:

$$M_T = \| G_n \ \ G_{n-1} \ \ \ldots \ \ G_1 \ \ G_0 \|^{t_B},$$

де t_B – символ блочного транспонування і

$$G_0 = \| T_0 \ \ T_1 \ \ldots \ T_s \|,$$

$$G_k = \left\| \begin{matrix} T_{m_k}^{(n-(k-1))} & T_{m_k+1}^{(n-(k-1))} & \ldots & T_{m_k+s}^{(n-(k-1))} \\ T_{m_k-1}^{(n-(k-1))} & T_{m_k}^{(n-(k-1))} & \ldots & T_{m_k+(s-1)}^{(n-(k-1))} \\ \cdot & \cdot & \cdot & \cdot \\ T_{m_{k-1}+1}^{(n-(k-1))} & T_{m_{k-1}+2}^{(n-(k-1))} & \ldots & T_{m_{k-1}+(s+1)}^{(n-(k-1))} \end{matrix} \right\|,$$

$k = 1, \ldots, n$. При цьому покладаємо $m_0 = 0$ і при $m_j + l > m_n$ $T_{m_j+i}^{(n-l)} = 0$ - нульова матриця розмірів $(n-l)\times n$. При $m_k = 0$ G_k - порожня матриця, тобто матриця розміру $0\times n$. Матриця G_k розмірів $(m_k-m_{k-1})(n-(k-1))\times(s+1)n$, M_T – квадратна матриця порядку $(s+1)n$.

Лема 4. Матричний многочлен $T(x) = triang_s(\mu_1(x), \ldots, \mu_n(x))$ трикутного вигляду (3) регуляризується справа тоді і тільки тоді, коли $\sum_{i=1}^{n} deg\, \mu_i = ns$ і відповідна йому матриця M_T неособлива.

Доведення випливає із леми 1 з роботи [8], оскільки матрицю M_T одержують із матриці

$$
\tilde{M}_T = \left\| \begin{array}{cccc} T_{m_n} & 0 & \dots & 0 \\ T_{m_n-1} & T_{m_n} & \dots & 0 \\ \cdot & \cdot & \cdot & \cdot \\ T_{m_n-s} & T_{m_n-(s-1)} & \dots & T_{m_n} \\ \cdot & \cdot & \cdot & \cdot \\ T_0 & T_1 & \dots & T_s \end{array} \right\|,
$$

побудованої як і M_F у роботі [8], викресленням відповідних нульових рядків.

<u>Лема 5.</u> Нехай відповідна матричному многочлену $T(x)$ вигляду (3) матриця M_T неособлива і $M_T^{-1} = \|M_{ij}\|$, $i, j = 0, 1, \dots, s$, $M_{ij} \in \mathbf{P}_n$ її обернена матриця, записана в блочному вигляді. Тоді коефіцієнти унітального матричного многочлена

$$L(x) = T(x)V(x) = Ix^s + L_{s-1}x^{s-1} + \dots + L_1 x + L_0, \qquad (10)$$

$V(x) \in GL_n(\mathbf{P}[x])$, до якого $T(x)$ регуляризується справа, обчислюються за формулою

$$L_k = \sum_{i=0}^{k} T_i M_{(s-k)+i,s}, \quad k = 0, 1, \dots, s-1. \qquad (11)$$

<u>Доведення.</u> На основі леми 4 існує матриця $V(x) \in GL_n(\mathbf{P}[x])$ така, що має місце співвідношення (10), причому $\deg V \le s$, тобто $V(x) = \sum_{i=0}^{s} V_i x^i$. Порівнюючи коефіцієнти при однакових степенях x в обох частинах рівності (10), неважко бачити, що V_i, $i = 0, 1, \dots, s$ задовольняють рівняння

$$\tilde{M}_T \|V_s \quad V_{s-1} \quad \dots \quad V_1 \quad V_0\|^{t_B} = \|0 \quad \dots \quad 0 \quad I\|^{t_B},$$

яке еквівалентне рівнянню

$$M_T \|V_s \quad V_{s-1} \quad \dots \quad V_1 \quad V_0\|^{t_B} = \|0 \quad \dots \quad 0 \quad I\|^{t_B}.$$

Звідси одержуємо, що

$$\|V_s \quad V_{s-1} \quad \dots \quad V_1 \quad V_0\|^{t_B} = \|M_{0s} \quad M_{1s} \quad \dots \quad M_{s-1,s} \quad M_{ss}\|^{t_B},$$

де $\|M_{0s}\ \ M_{1s}\ \ \dots\ \ M_{s-1,s}\ \ M_{ss}\|^{t_в}$ останній блочний стовпець матриці $M_T^{-1} = \|M_{ij}\|$, $i, j = 0, 1, \dots, s$, $M_{ij} \in \mathbf{P}_n$. Тепер формули (11) випливають зі співвідношення (10). Лема доведена.

3. Розклад матричних многочленів у добуток унітальних множників

Нехай матричний многочлен $A(x) = \sum_{i=0}^{m} A_i x^i$, $A_i \in \mathbf{P}_n$ зображений у вигляді добутку

$$A(x) = \prod_{i=1}^{q} B_i(x). \tag{12}$$

Позначимо $C_p(x) = \prod_{i=1}^{p} B_i(x)$, $F_{q-p}(x) = \prod_{i=1}^{q-p} B_{p+i}(x)$, $p = 1, \dots, q-1$. Тоді із (12) можна записати

$$A(x) = C_p(x) F_{q-p}(x), \quad p = 1, \dots, q-1.$$

Тому к.д.ф. $D^{C_p}(x)$ матриці $C_p(x)$ ділить к.д.ф. $D^A(x)$ матриці $A(x)$ для всіх $p = 1, \dots, q-1$. Отже, розкладові (12) матричного многочлена $A(x)$ відповідає розклад $D^A(x) = \prod_{i=1}^{q} \Phi_i(x)$ його к.д.ф. $D^A(x)$ такий, що кожна матриця

$$\Psi_p(x) = \prod_{i=1}^{p} \Phi_i(x) = diag(\psi_{p1}(x), \dots, \psi_{pn}(x)), \quad p = 1, \dots, q-1$$

є d - матрицею, тобто $\psi_{pi} | \psi_{p,i+1}$, $i = 1, \dots, n-1$.

Нехай тепер к.д.ф. $D^A(x) = diag(\mu_1(x), \dots, \mu_n(x))$ матричного многочлена $A(x)$, $\det A(x) \neq 0$ зображена у вигляді добутку

$$D^A(x) = \prod_{i=1}^{q} \Phi_i(x), \tag{13}$$

де $\Phi_i(x) = diag(\varphi_{i1}(x), \dots, \varphi_{in}(x))$, причому $\deg \det \Phi_i = s_i n$, $i = 1, \dots, q-1$ і кожна матриця

$$\Psi_p(x) = \prod_{i=1}^{p} \Phi_i(x) = diag(\psi_{p1}(x), \dots, \psi_{pn}(x)), \quad p = 1, \dots, q-1$$

є d - матрицею. Через $\Lambda_{q-p}(x)$ позначимо діагональну матрицю

$$\Lambda_{q-p}(x) = \prod_{i=1}^{q-p} \Phi_{p+i}(x) = diag(\lambda_{q-p,1}(x), \dots, \lambda_{q-p,n}(x)), \quad p = 1, \dots, q-1,$$

а через $K_p(x)$, аналогічно, як у [14] матрицю

$$K_p(x) = \left\| \begin{matrix} 1 & 0 & \cdot & \cdot & \cdot & 0 \\ \dfrac{\mu_2(x)}{\mu_1(x)} k_{21}(x) & 1 & \cdot & \cdot & \cdot & 0 \\ \cdot & \cdot & \cdot & \cdot & \cdot & \cdot \\ \dfrac{\mu_n(x)}{\mu_1(x)} k_{n1}(x) & \dfrac{\mu_n(x)}{\mu_2(x)} k_{n2}(x) & \cdot & \cdot & \cdot & 1 \end{matrix} \right\|,$$

де $k_{ij}(x) = k_{ij}^{(0)} + k_{ij}^{(1)} x + \ldots + k_{ij}^{(r_{ij})} x^{r_{ij}}$, причому $k_{ij}(x) \equiv 0$, якщо $\psi_{pi} | \psi_{pj}$, і $r_{ij} = deg\, \psi_{pi} - deg\, \psi_{pj} - 1$, якщо $\psi_{pj} \nmid \psi_{pi}$, $i > j$, $k_{ij}^{(r_{ij})}$ – незалежні змінні, тобто $K_p(x)$ – матриця над кільцем $\mathbf{P}(k)[x]$, де $\mathbf{P}(k)$ – розширення поля $\mathbf{P}$, одержане приєднанням $k_{ij}^{(r_{ij})}$, $i, j = 1, \ldots, n$, $i > j$ до поля $\mathbf{P}$.

Нехай, далі,

$$T^A(x) = UA(x)V(x) = triang_s(\mu_1(x), \ldots, \mu_n(x)),$$

$U \in GL_n(\mathbf{P})$, $V(x) \in GL_n(\mathbf{P}[x])$ трикутна форма (3) матричного многочлена $A(x)$, яку запишемо так

$$T^A(x) = H(x) diag(\mu_1(x), \ldots, \mu_n(x)), \tag{14}$$

$H(x) \in GL_n(\mathbf{P}[x])$. Тепер розглянемо добуток матриць $H(x)K_p(x)\Phi_p(x)$. Правими елементарними перетвореннями зведемо цю матрицю до вигляду (3), тобто для деякої матриці $S(x) \in GL_n(\mathbf{P}(k)[x])$

$$T_p(x) = H(x)K(x)\Phi_p(x)S(x) = triang_s(\psi_{p1}, \ldots, \psi_{pn}(x)).$$

<u>Теорема.</u> Нехай к.д.ф. $D^A(x)$ матричного многочлена $A(x)$, $det A(x) \neq 0$ зображена у вигляді добутку (13) і

$$\left(\lambda_{q-p,i}(x), \frac{\varphi_{p-1,n}(x)}{\varphi_{p-1,i}(x)} \right) = 1, \tag{15}$$

або

$$\left(\lambda_{q-p,i}(x), \frac{\varphi_{pn}(x)}{\varphi_{pi}(x)} \right) = 1 \tag{16}$$

$i = 1, \ldots, n-1$, $p = 2, \ldots, q-1$. Тоді матричний многочлен $A(x)$ зображається у вигляді добутку

$$A(x) = \prod_{i=1}^{q} B_i(x), \tag{17}$$

де $B_i(x)$, $i = 1, \ldots, q-1$ унітальні многочлени степенів a_i і $C_p(x) = \prod_{i=1}^{p} B_i(x)$ еквівалентна $\Phi_p(x)$ і $F_{q-p}(x) = \prod_{i=1}^{q-p} B_{p+i}(x)$ еквівалентна $\Lambda_{q-p}(x)$, $p = 1, \ldots, q-1$, у тому і тільки у тому випадку, коли кожний матричний многочлен $T_p(x)$, $p = 1, \ldots, q-1$ регуляризується справа над кільцем $P(k)[x]$, тобто відповідні їм матриці M_{T_p}, $p = 1, \ldots, q-1$ неособливі.

Доведення теореми проводимо за індукцією.

При $q = 2$ теорема випливає із теореми 2 з роботи [15] та леми 4. Припустимо її справедливість для $q-1$ і доведемо теорему для q.

Нехай матриці $T_{q-2}(x)$ і $T_{q-1}(x)$ регуляризуються справа. Це означає, що $A(x) = C_{q-2}(x)F_2(x)$, і $A(x) = C_{q-1}(x)F_1(x)$, де $C_{q-2}(x)$ і $C_{q-1}(x)$ – унітальні многочлени і, очевидно, $D^{C_{q-2}} | D^{C_{q-1}}$. Тоді на основі леми 1 або наслідку 3, залежно від виконання умов (15) або (16) теореми, матимемо, що $C_{q-1}(x) = C_{q-2}(x)B_{q-1}(x)$. Згідно з припущенням індукції $C_{q-2}(x) = B_1(x), \ldots, B_{q-2}(x)$, тобто $A(x) = B_1(x) \ldots B_{q-1}(x)F_1(x)$, $B_i(x)$, $i = 1, \ldots, q-1$ – унітальні многочлени. Теорема доведена.

Зауважимо, що унітальні множники розкладу (17) матричного многочлена $A(x)$ можна знайти на основі формул (11), при цьому змінним $k_{ij}^{(r_i)}$ надаючи допустимих значень, одержуватимемо розклади вигляду (17) на унітальні множники матричного многочлена $A(x)$.

Наслідок 4. Якщо в умовах сформульованої теореми

$$((\varphi_{pi}(x),\ \varphi_{pj}(x)),\ \frac{\psi_{p-1,i}(x)}{\psi_{p-1,j}(x)}) = 1,\ i,j = 1,\ \dots,\ n,\ i > j$$

для всіх $p = 2,\ \dots,\ q-1$, то розклад (17) матричного многочлена $A(x)$ паралельний розкладові (13) його к.д.ф. $D^A(x)$, тобто такий, що матриці $B_i(x)$, $i = 1,\ \dots,\ q$ еквівалентні $\Phi_i(x)$.

Наслідок 5. Нехай елементарні дільники матричного многочлена $A(x)$ прості. Тоді $A(x)$ зображається у вигляді добутку (17), відповідно розкладові (13) його к.д.ф. $D^A(x)$, у тому і тільки у тому випадку, коли кожний многочлен $T_p(x)$, $p = 1,\ \dots,\ q-1$ регуляризується справа над кільцем $\mathbf{P}(k)[x]$, при цьому розклад (17) матричного многочлена $A(x)$ паралельний розкладові (13) його к.д.ф. $D^A(x)$.

Тепер розглянемо матрицю $H(x)\Phi_p(x)$, де $H(x)$ із співвідношення (14). Правими елементарними перетвореннями зведемо її до трикутного вигляду (3), тобто

$$\tilde{T}_p(x) = H(x)\Phi(x)S(x) = triang_s(\psi_{p1}(x),\ \dots,\ \psi_{pn}(x)),$$

$S(x) \in GL_n(\mathbf{P}[x])$.

Наслідок 6. Нехай к.д.ф. $D^A(x)$ матричного многочлена $A(x)$ зображається у вигляді добутку

$D^A(x) = \prod_{i=1}^{q} \Phi_i(x)$, де $\Phi_i(x) = diag(\varphi_{i1}(x),\ \dots,\ \varphi_{in}(x))$, $\varphi_{ij} | \varphi_{i,j+1}$, $i = 1,\ \dots,\ q$, $j = 1,\ \dots,\ n-1$ і $deg\ det\Phi_i = s_i n$. Тоді $A(x) = \prod_{i=1}^{q} B_i(x)$, де $B_i(x)$, $i = 1,\ \dots,\ q-1$ – унітальні многочлени степенів s_i і $D^{B_i}(x) = \Phi_i(x)$, $i = 1,\ \dots,\ q$ у тому і тільки у тому випадку, коли кожний матричний многочлен $T_p(x)$, $p = 1,\ \dots,\ q-1$ регуляризується справа, тобто відповідні їм матриці $M_{\tilde{T}_p}$ неособливі.

Доведення випливає із теореми, враховуючи, що у цьому випадку $K_p(x) = I$ – одинична матриця для всіх $p = 1,\ \dots,\ q-1$.

Зауважимо, якщо $A(x)$ унітальний матричний многочлен, то можна сформулювати аналогічні умови його розкладності у добуток

$A(x) = \prod_{i=1}^{q} B_i(x)$, де всі множники $B_i(x)$, $i = 1, \ldots, q$ – унітальні, зокрема лінійні унітальні многочлени.

Список літератури

1. Казімірський П.С. Про розклад поліноміальної матриці на лінійні множники // Вестн. Львов. политехн. ин-та. 1965. № 8. С. 53 - - 60.

2. Казімірський П.С. Необхідність умов розкладу матричного многочлена на лінійні множники // Укр. мат. журнал. 1977. Т. 5. № 5. С. 653 - 658.

3. Зелиско В.Р. О разложении матричного многочлена в произведение линейных множителей // Укр. мат. журнал. 1980. Т. 32. № 6. С. 807 - 810.

4. Казимирский П.С. Выделение из матричного многочлена регулярного линейного множителя простой структуры // Теор. и прикл. вопросы алгебры и дифференц. уравнений. Киев, 1976. С. 29 - 40.

5. Маркус А.С., Мереуца И.В. О некоторых свойствах простых λ-матриц // Мат. исследования. 1975. Т. 10. № 3 С. 207 - 214.

6. Казимирский П.С., Петричкович В.М. Разложимость полиномиальной матрицы на линейные множители // Мат. методы и физ.-мех. поля. 1978. Вып. 8. С. 3 - 9.

7. Ingraham M.N. Rational metods in matrix equations // Bull. Amer. Math. Soc. 1941. vol. 47. P. 61 - 70.

8. Петричкович В.М. Полускалярная эквивалентность и факторизация многочленных матриц // Укр. мат. журнал. 1990. Т. 42. № 5. С. 644 - 649.

9. Feinberg R.B. Equivalence of partitioned matrices // J. Res.

Bur. Stand. Sect. 1976. vol. 80, N 1. P. 89 - 97.

10. Bell J.H. Left assotiates of monic matrices with an application to unilateral matrices equations // Amer. Jorn. Math. 1949. vol. 71. P. 249 - 257.

11. Петричкович В.М., Прокип В.М. О факторизации многочленных матриц над произвольным полем // Укр. мат. журнал. 1986.Т. 38. № 4. С. 478 - 483.

12. Прокип В.М. О делимости и односторонней эквивалентности многочленных матриц // Укр. мат. журнал. 1990. Т. 42. № 9. С. 1213 - 1219.

13. Казімірський П.С. Розклад матричних многочленів на множники. К. 1981. 224 с.

14. Зелиско В.Р. О строении одного класса обратимых матриц // Мат. методы и физ.-мех. поля. 1980. Вып. 12. С. 14 - 21.

15. Петричкович В.М. Паралельні факторизації многочленних матриць // Укр. мат. журнал. 1992. Т. 44. № 9. С. 1228 - 1233.